

חג שבועות – בין חג קציר לחג מתן תורה

קציר וביכורים

כב וְחַג שִׁבְעַת תַּעֲשֶׂה לָּךְ, בַּיּוֹרֵי קִצִּיר חֲטִימִים;
(שמות ל"ד)

טו וּסְפַרְתֶּם לָכֶם, מִמַּחֲרַת הַשִּׁבֹּת, מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם, אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפָה: שִׁבְעַת שָׁבֹתוֹת, תְּמִימַת תִּהְיֶינָה. טז עַד מַמְחֲרַת הַשִּׁבֹּת הַשְּׁבִיעִת, תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם; וְהַקִּרְבָּתֶם מִנְחַה חֲדָשָׁה, לַיהוָה. יז מִמוֹשְׁבַתֵיכֶם תְּבִיאוּ לַחֵם תְּנוּפָה, שְׁתִּימִים שְׁנֵי עֶשְׂרִים--סֹלֶת תִּהְיֶינָה, חֶמֶץ תֹּאפִינָה: בַּיּוֹרִים, לַיהוָה. יח וְהַקִּרְבָּתֶם עַל-הַלֶּחֶם, שִׁבְעַת כִּבְשִׁים תְּמִימִם בְּגִי שְׁנָה, וּפַר בֶּן-בָּקָר אֶחָד, וְאֵילִם שְׁנַיִם: יְהִיו עֵלָה, לַיהוָה, וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם, אִשָּׁה רֵיח-נִיחֹחַ לַיהוָה. יט וְעִשְׂתֶּם שְׂעִיר-עִזִּים אֶחָד, לַחֲטָאתִי; וּשְׁנֵי כִבְשִׁים בְּגִי שְׁנָה, לְזִבְחַ שְׁלָמִים. כ וְהִנִּיף הַלֵּהֶן אֶתְּם עַל לֶחֶם הַבִּכּוּרִים תְּנוּפָה, לִפְנֵי יְהוָה, עַל-שְׁנֵי, כִּבְשִׁים; קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַיהוָה, לַכֹּהֵן.

כא וּקְרַאתֶם בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה, מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם--כָּל-מְלֹאכֶת עֲבֹדָה, לֹא תַעֲשׂוּ: חֻקַּת עוֹלָם בְּכָל-מוֹשְׁבַתֵיכֶם, לְדוֹרֵיכֶם. כב וּבִקְצִירְכֶם אֶת-קִצִּיר אֲרָצְכֶם, לֹא-תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ בִּקְצִירְךָ, וְלֶקֶט קִצִּירְךָ, לֹא תִלְקֹט; לַעֲנִי וְלַגֵּר תַעֲזֹב אֶתְּם, אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם.
(ויקרא כ"ג)

ט שִׁבְעָה שִׁבְעַת, תִּסְפֹּר-לָךְ: מֵהַחֵל חֲרָמֶשׁ, בַּקֶּמַּה, תַּחֲל לִסְפֹּר, שִׁבְעָה שִׁבְעוֹת. י וְעִשִּׂית חַג שִׁבְעוֹת, לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ--מִסֵּת נֹדֶבֶת יָדְךָ, אֲשֶׁר תִּתֵּן: כַּאֲשֶׁר יְבָרְכֶךָ, יְהוָה אֱלֹהֶיךָ. יא וְשִׂמַּחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, אֶתְּךָ וּבְנֶיךָ וּבָתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ, וְהַלּוֹי אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ, וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֲלֻמָּנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ--בַּמָּקוֹם, אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ, לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ, שָׁם.
(דברים ט"ז)

מתן תורה

א בַּחֲדָשׁ, הַשְּׁלִישִׁי, לְצֵאת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם--בַּיּוֹם הַזֶּה, בָּאוּ מִדְבַר סִינַי. ב וַיְסַעו מִרְפִּידִים, וַיָּבֹאוּ מִדְבַר סִינַי, וַיַּחֲנוּ, בַּמִּדְבָּר; וַיַּחֲנוּ-שָׁם יִשְׂרָאֵל, נֹגֵד הָהָר. ג וּמָשָׁה עָלָה, אֶל-הָאֱלֹהִים; וַיִּקְרָא אֵלָיו יְהוָה, מִן-הָהָר לֵאמֹר, כֹּה תֹאמַר לְבֵית יִשְׂרָאֵל, וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל. ד אֶתְּם רְאִיתֶם, אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי לְמִצְרַיִם; וְאִשָּׂא אֶתְכֶם עַל-כַּנְפֵי נְשָׁרִים, וְאָבִיא אֶתְכֶם אֵלַי. ה וְעַתָּה, אִם-שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי, וְשִׁמַּרְתֶּם, אֶת-בְּרִיתִי--וְהִיִּיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל-הָעַמִּים, כִּי-לִי כָּל-הָאָרֶץ. ו וְאַתֶּם תִּהְיוּ-לִי מַמְלַכַת כֹּהֲנִים, וְגוֹי קֹדֹשׁ: אֵלֶּה, הַדְּבָרִים, אֲשֶׁר תִּדְבַּר, אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
(שמות י"ט)

טז וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְהִית הַבְּקָר, וַיְהִי קֹלֶת וּבְרָקִים וַעֲנַן כָּבֵד עַל-הָהָר, וְקַל שֶׁפָר, חֲזַק מְאֹד; וַיַּחֲרֵד כָּל-הָעָם, אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה. יז וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת-הָעָם לִקְרַאת הָאֱלֹהִים, מִן-הַמַּחֲנֶה; וַיִּתְצַבּוּ, בְּתַחֲתֵית הָהָר. יח וְהָר סִינַי, עָשָׂן כְּלוֹ, מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלָיו יְהוָה, בְּאֵשׁ; וַיַּעַל עֲשָׂנוּ כַּעֲשֹׁן הַכִּבְשָׁן, וַיַּחֲרֵד כָּל-הָהָר מְאֹד. יט וַיְהִי קוֹל הַשֶּׁפָר, הוֹלֵךְ וְחֲזַק מְאֹד; מֹשֶׁה יִדְבַּר, וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל.

כ וַיִּרַד יְהוָה עַל-הָר סִינַי, אֶל-רֹאשׁ הָהָר; וַיִּקְרָא יְהוָה לְמֹשֶׁה אֶל-רֹאשׁ הָהָר, וַיַּעַל מֹשֶׁה.
(שמות י"ט)

תנו רבנן: בשישי בחודש ניתנו עשרת הדיברות לישראל רבי יוסי אומר: בשבעה בו.
(תלמוד בבלי)

אתה בחרתנו

"אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות וקידשתנו במצוותיך וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת; ותיתן לנו ה' אלוהינו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון, את-יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו, מקרא קודש זכר ליציאת מצריים".
(מתוך תפילת שמונה עשרה לשבועות)

חידוש החג החקלאי

"הנה זוהי מהפכה אמיתי, כך פרצנו פרץ ונחוג את החג בצורה שונה שחגנו אבותנו בגולה, עתה חזרנו אל השדה. בגולה היה זה חג של בית, מלא תוכן רוחני, עם זמירות ותפילות וסמלי חג לשרידי הפאר הפיזי שהיה בעבר. וכשם שעבודת האדמה כיום הזה, שאנו קודחים בארות ונוקבים בסלע, עד להגיענו למי התהום הזכים, כך מצוים אנחנו לחתור ולחדור אל מקור חגיגנו ולהעלותם מתהומות חיי העם היהודי בעבר את "מי התהום, הזכים ביותר של תרבותנו העתיקה כדי לשוב ולהזרים בצינורות ההשפעה שניסתתמו במשך השנים של תקופת הגולה.
(יצחק מיכאלי, שבועות תרפ"ו)

חג הביכורים וחג מתן תורה

אבל אל נא תשכחו דבר אחד עיקרי! והוא כי השרשרת הלאומית של האומה מתחילה בחג שאנו חוגגים היום: חג השבועות, חג זה לא היה רק חג הטבע, חג הביכורים של פרי האדמה והעבודה: זהו יום "מתן תורה" ובו היינו לעם. ואין להפריד בין שני החגים האלה. ביום אחד נוצרנו כאומה ונעשינו עם עובד אדמתו בזיעת אפיו. פירוד זה יכול להעמיד אותנו בפני מכשולים, שעמדו בפנינו במשך הדור האחרון ועלינו להמנע מהם.
(מנחם אוסישקין, נאום בחגיגת הביכורים בחיפה, תרצ"ב 1932)

חברים ההרגשתם בזכות הזאת, בזכות להחיות מנהג קדומים, לקדש מנהג קדומים, שאנו בני דורנו זכינו לו, מנהג שטעם לו וכל-כך הרבה תרבות בו. הוא מספר לנו שהננו עם ללא מתמול נולדנו, מנהגים של שלושת אלפים שנה אנו מקדשים עכשיו והחג הזה עודנו בטעמו וברעננותו עומד. לא מאתמול נולדנו. רבות עברנו וראינו. השרשרת שלמה. הננו ממשיכים בה. כל הטוב מעברנו, מהזמנים העתיקים אותו נחדש ונקדש, ואת הזר לרוחנו – נוציא. עבר מפואר וגם חדשני. חג רענן חוגגים אנו בשרשרת העבר... הידענו להעריך את הקרן הקיימת? הרי בלעדיה היינו לאבק פורח. וזה היום שנעריך את ערכה הגדול של הקרן הזו – שנתנה לנו את העמק הזה שמסביבנו, ושעתידה עוד לתת לנו ולגאול לנו אדמות רבות...

ולא רק בחג הביכורים היום, אם כי הוא עצמו מספיק שנחוג אותו בכל התלהבותנו – היום גם חג מתן-תורה, שניתנה לנו מאל אחד, רואה ואינו נראה. תורה זאת נתנה לנו את המצפון האנושי, שגם הוא רואה ואינו נראה... תורה שנתנה את השבת, יום שביתה ומנוחה לעובד אחרי שישה ימי עבודה. תורה אשר שיחררה עבדים באשר הם...

באותה עת קדומה, כמו שני פלאי תבל: הפירמידות במצרים והתורה של עם ישראל, הפירמידות בעמל ישראל קיימות והן דוממות וקרות כאבן, בהשוואה לפירמידה של תורת ישראל, רוחה ממלאת עולם. היא שדורשת חוקה אחת לגר ולתושב, תורה שמצווה לזכור שגם אתה היית עבד והיא קראה דרור לעבדים. פירמידה מוסרית, חיה, ניתנה כחוקה על ידי "אל חנוך"...

היום הוא חג כפול; חג הביכורים וגם חג מתן-תורה, תרבותנו נמשכת אלפי שנים ואנו ממשיכים את דרכנו התרבותית.

(שלמה לביא, עין חרוד טקס הביכורים, תרצ"ז, 1937)

ביכורים מתן תורה ואנחנו

כל היצירה הלאומית לכל סעיפיה צומחת מן האדמה, הכל בא מן האדמה, כמו שהכל שב אל האדמה. אין מקום לשום צמיחה וגידול של האומה בלי מקור ראשון של התחיה והגידול והיא נקודת המוצא לא רק של החינוך אלא של כל חיי האומה ושל כל יצירה... הייתי רוצה כי רעיון גאולת הארץ יעלה לגובה גדול כזה שישיה מתפרש באלף פרושים, כמו שיש מ"ט פנים לתורה... ילדנו צריכים לדעת כי מי שאינו יוצר מתוך האדמה את כל ערכיו, הוא חצי איש, "לא נקרא אדם הראשון אדם עד שעבד אדמה", אמרו חכמינו... כל הספרות שלנו היא באמת "גאולת הארץ" במשמעה העליונה. התלמידים שלנו צריכים לדעת כי כשם שיש קרקע חומרי שממנו נובעת כל יצירה חומרית, כך יש קרקע רוחנית שממנה נובעת כל יצירה רוחנית, ועליהם לדעת כי בלי מגע עם הקרקע ובלי חרישתו וזריעתו אין מקום לגידול רוחני אמיתי... אין גאולה אחת בלי השניה...

(ביאליק שבע"פ, מועצת המורים למען הקרן הקיימת בכפר הנוער בבן שמן, כסלו תרפ"ז)

חג / רחל

רַעְבוֹנוּ יִשְׁבֵּר.

חֹרֶשׁ, חֹרֶשׁ וְזָרַע זֹרַע,

בְּמַעֲנֵית הַלֵּב,

וּבּוֹאוּ, בּוֹאוּ, זֶר וְרַע,

לְחַג קִצִּיר קָרֵב!

נִיבִים דּוֹבְרִים אֵלַי: זָרְעִינוּ

בְּמַעֲנֵית לֵבָב;

וַיּוֹם יִגִּיעַ וְהָיִינוּ

לְשִׁבְלֵי זָהָב.

וְיִלְדוּ רֵךְ וּבּוֹא אֵלֶיךָ

פְּרָחֵי דָגָן לָבֵר

וְהִלְךְ דֵּל בְּמִלְלוֹתֶיךָ